

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються основні тенденції у вирішенні проблеми виховання творчої особистості студента в системі вищої аграрної освіти. Зокрема, обґрунтовується необхідність збільшення функціонального навантаження позааудиторної виховної роботи, яка дозволяє створити найоптимальніші умови для індивідуального творчого становлення. Особлива увага звертається на актуалізацію етико-естетичного напрямку виховання, який вимагає потужних творчих резервів особистості. У контексті позааудиторної виховної роботи акцентуємо на важливості самостійної роботи студентів, в основі якої лежить самостійний творчий пошук і самовиховання. Евристична співтворча діяльність розглядається нами як базова одиниця в системі виховання творчої особистості студента аграрного університету.

Ключові слова: *виховання, творча особистість, позааудиторна виховна робота, самовиховання, евристична співтворча діяльність.*

В статье рассматриваются основные тенденции решения проблемы воспитания творческой личности студента в системе высшего аграрного образования. В особенности, доказывается необходимость увеличения функциональной нагрузки внеаудиторной воспитательной работы, которая позволяет создать самые оптимальные условия для индивидуального творческого становления. Особенное внимание уделяется актуализации этико-эстетического направления воспитания, который требует мощных творческих резервов личности. В контексте внеаудиторной воспитательной работы акцентируется на важности самостоятельной работы студентов, в основе которой лежит самостоятельный творческий поиск и самовоспитание. Эвристическая сотворческая деятельность рассматривается нами как базовая единица в системе воспитания творческой личности студента аграрного университета.

Ключевые слова: *воспитание, творческая личность, внеаудиторная воспитательная работа, самовоспитание, эвристическая сотворческая деятельность.*

In the article we have regarded the main tendencies in solving the problem of

bringing up a creative student's personality in the system of higher agrarian education. In particular, the necessity to increase the functional meaning of extra-class bringing up is proved, that makes it possible to create the most suitable conditions for individual creative realization. Special attention was paid to ethical trend in bringing up, needing strong person's creative reserves. In the context of extra-class bringing up we accentuate the importance of self-educative work basing on independent creative search and self-bringing up. Innovative co-creative activity is regarded by us as the main one in the system of bringing up creative students in agrarian universities.

Key words: *bringing up, creative personality, extra-class bringing up work, self-bringing up, innovative co-creative activity.*

Проблема виховання творчої особистості студентів, які навчаються в системі вищої аграрної освіти в умовах входження України у світовий простір саме як аграрної держави постала надзвичайно гостро. Так, відродження українського села, розвиток фермерства в нашій державі, вихід вітчизняної сільськогосподарської техніки на світовий рівень значною мірою залежить від того, наскільки ефективно у вищій школі формується нині творчий потенціал майбутніх агрономів. Сьогодні аграрному сектору потрібні не лише спеціалісти, які забезпечать економічно ефективне виробництво, а й фахівці здатні до відбудови сільських територій, інфраструктури, а також здатні сприяти розвитку українського села [9]. Тому, одним із завдань аграрної освіти постає підготовка спеціалістів агропромислового комплексу, що готові творчо працювати в ринкових умовах господарювання.

Актуальними питаннями щодо проблеми виховання творчої особистості студентів в системі вищої аграрної освіти займались М. Антоненко, С. Каленська, С. Мельник, І. Осадчук, В. Свистун, О. Седашова, Т. Туркот та інші.

Метою даної статті вважаємо висвітлення основних аспектів та провідних тенденцій у вирішенні проблеми формування творчої особистості студента аграрних університетів.

За сучасних умов необхідно виховувати у майбутніх аграріїв не тільки творче використання набутих знань та вмінь, а й творчий підхід до спілкування, ефективного управління. Як вказує В. І. Свистун, для більшості аграрних підприємств актуальними є зміни організаційно-управлінських структур, перехід до стратегічного управління, маркетингова переорієнтація, антикризове управління, впровадження інноваційних технологій управління персоналом, що обумовлює необхідність врахування особистісного фактора у виробництві та вимагає переоцінювання концепції, стратегії, змісту та методики підготовки майбутніх фахівців-аграрників, адже ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств, в першу чергу, залежить від управлінського потенціалу керівника [8, с. 103].

У свою чергу, С. Мельник зауважує, що найбільша проблема в аграрній

сфері – це входження наших молодих спеціалістів у саме виробництво. З огляду на це, від початку навчання у ВНЗ, особливо під час позааудиторної виховної роботи, потрібно виховувати необхідні організаторські здібності і навички та орієнтувати на відкриття власної справи. Отже, мова йде про необхідність готувати «сільського інтелігента, який має бути орієнтований на відкриття власної справи та створення власного бізнесу». При чому, С. Мельник наголошує, що сучасний аграрій «має бути підготовлений як з погляду культури землеробства, так і мати певні національні цінності й дбайливо зберігати культурні традиції нашого народу» [4].

Зі своєї позиції, С. Каленська зауважує про важливість в означеному контексті відпрацювання методики самостійної роботи студентів [4]. З приводу зазначеного М. Антоненць додає, що сучасне вдосконалення техніки, в тому числі педагогічної техніки, насамперед потрібне для привчання студентів працювати якомога більше самостійно [1, с.53].

Працюючи в системі підготовки фахівців-аграріїв, І. В. Осадчук, Т. І. Туркот відзначають збільшення обсягів самостійної роботи студентів аграрних ВНЗ та вважають, що ефективна організація самостійної роботи студентів потребує особливої уваги, так як «в житті саме самостійність є тим мірилом, за яким інші оцінюють ділові якості людини», тому саме ті навички самоосвіти й та мотивація, які сформувала самостійна робота, допомагатимуть майбутнім фахівцям у їхньому житті. У відповідному аспекті організація самостійної роботи студентів спрямована на виконання таких завдань: 1) розвивати пізнавальну активність студентів; 2) привчати їх самостійно використовувати здобуті знання і навички; 3) формувати відповідну мотивацію та потребу в самостійності; 4) забезпечувати засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу [11, с. 72].

В плані творчого становлення та розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців-аграрників сьогодні особливої уваги заслуговує евристична самостійна робота – самостійне розв'язання окремих проблем, які викладачі ставлять перед студентами, які можуть виникнути незаплановано, наприклад, у процесі виробничої практики. Характерною рисою евристичної самостійної роботи є вміння формувати проблему й прогнозувати способи її розв'язання [11, с. 73].

В основі продуктивної самостійності лежить здатність до самовиховання, як свідомої діяльності людини, спрямованої на вироблення позитивних рис та подолання негативних. Потребуючи від людини знання самої себе та вміння оцінювати свої позитивні та негативні риси, самовиховання, на думку В. М. Синельникова, є тією найважливішою умовою, яка дозволяє пізнати реальні особливості особистості і дає можливість людині одержувати задоволення від життя [10, с. 35, 41]. Таким чином, впровадження прийомів самопізнання вважається необхідним для вироблення індивідуального стилю життя, діяльності і спілкування кожного. Підкреслюючи суттєву роль у визначеному контексті позааудиторної виховної роботи, З.Н.Курлянд визначає її як платформу оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання і самоосвіти [5].

Вищевикладене вказує на важливість і необхідність формування творчого потенціалу майбутніх фахівців-аграріїв під час навчально-виховного процесу у ВНЗ. Акцентуючи увагу на взаємопов'язаності аудиторної та позааудиторної діяльності студентів, Л. Якубова зазначає, що творча діяльність у позанавчальний час стимулює пізнавальну активність на заняттях і навпаки [13, с. 122]. Проте саме під час позааудиторної виховної роботи можлива реалізація гнучкого підходу щодо виявлення і розвитку творчих здібностей і талантів студентів, створення найоптимальніших умов для формування і становлення творчого потенціалу молоді.

Особливу функцію у розкритті творчого потенціалу студентів відіграє професіоналізація позааудиторної виховної роботи, яка в аграрних ВНЗ здійснюється завдяки задіянню студентів у творчо-дослідницькій діяльності при виконанні сільськогосподарських робіт; участі у роботі фахових гуртків; організації та презентації на виставках індивідуально-групових фахових творчих досягнень; у самостійному пошуку інновацій, перспективних творчих розробок аграрної сфери в мережі Інтернет (до послуг студентів працює комп'ютерний клас).

В означеному контексті М. Чобітько зауважує, що існує проблема несформованості стійкої професійної спрямованості, оскільки завжди є ті, в кого немає інтересу до майбутньої професії, що у свою чергу проявляється в байдужості до навчання, недостатній активності, а в окремих випадках призводить до вияву асоціальної поведінки [12, с. 38]. Подолання означеної проблеми, на думку М. Чобітька, полягає в наповненні діяльності студентів елементами творчості, яка викликає інтерес та емоційний підйом [12, с. 40].

Слушною вважаємо думку О. Вєстохова, який зазначає, що професійно-творчий розвиток особистості неможливий без криз професійного становлення, які здатні відкрити перспективи бачення нових можливостей для професійного саморозвитку; при чому, особистість, яка переживає кризові реалії свого буття починає дивитися на себе як на діяльний творчий суб'єкт [2, с. 89–97].

Так, беручи до уваги творчу спрямованість позааудиторних виховних заходів, які проводяться в аграрних ВНЗ, слід відзначити, що згаданому аспекту найбільше відповідає етико-естетичний напрям виховання. Особливу функцію у формуванні творчого потенціалу студентів відіграють гуртки художньої самодіяльності, за участі яких здійснюється проведення різноманітних конкурсів, концертів, КВК; підготовка та участь студентів у «Тижні рідного факультету», участь студентів факультету у святкуванні «Дня міста». Важливим у становленні творчого потенціалу є відвідування різноманітних мистецьких виставок у контексті роботи гуртків, а також організація презентацій власних творчих досягнень – наприклад, виставка вишиванок, картин образотворчого мистецтва, різноманітних творчих робіт. Творчою та захоплюючою є робота літературно-гумористичних клубів музично-драматичних гуртків, яка уособлюється у проведенні літературних вечорниць, свят поезії та інших творчих постановках. При аграрних університетах працюють гуртки художньої самодіяльності, які готують

учасників хору, пісенних ансамблів, народного та сучасного танцю, оркестру музичних інструментів.

Гуртки, групи та інші творчі об'єднання навчального закладу класифікуються за трьома рівнями: початковий рівень – творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток вихованців, слухачів, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності; основний рівень – творчі об'єднання, які розвивають інтереси вихованців, слухачів, дають їм знання, практичні уміння та навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації; вищий рівень – творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців, слухачів [6]. Відповідно до рівня класифікації визначають мету і перспективи діяльності творчого об'єднання, його чисельний склад, кількість годин для опанування програми тощо.

Безпосередніми головуючими в організації вищезгаданих видів позааудиторної виховної роботи виступають куратори. В аграрних ВНЗ діє кураторська система, дії якої повинні узгоджуватися з виховним перспективним планом окремого інституту або факультету та університету. Важливу позицію в позааудиторній виховній роботі аграрних ВНЗ займає студентське самоврядування, робота якого сприяє творчій активності і самостійності студентів. Студентське самоврядування визначається як діяльність, за допомогою якої максимально виявляються і реалізуються творчі здібності студентів, формуються моральні якості, ініціатива, підвищується відповідальність кожного за результати своєї праці [7, с. 2].

До складу студентських організацій можуть входити: студентський деканат та студентський комітет, діяльність яких актуалізується у проведенні зборів у зв'язку з обранням старост, їх заступників, вирішенні посильних проблемних питань навчально-виховного процесу та, що є особливо важливим у контексті нашої роботи, виявленні здібностей і талантів студентів. Основним методом здійснення останнього є попереднє анкетування (зазвичай на першому курсі), що доповнюється методом незалежних суджень і характеристик. Разом з кураторами в означеному контексті може проводитись опрацювання відповідної документації (особових справ, медичних карт, творчих досягнень за попередні роки), корисною може виявитись бесіда з батьками щодо творчих уподобань їхньої дитини. Студентське самоврядування та громадські молодіжні організації аграрних університетів охоплюють усі сфери життєдіяльності університету: навчально-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу роботу, побут, відпочинок, дозвілля, участь у суспільно-громадському житті та функціонують на всіх рівнях: академічній групі, факультету, гуртожитку, університету тощо.

У сучасних умовах реалізація виховання молоді неможлива без плідної співпраці з органами студентського самоврядування та громадськими студентськими об'єднаннями. Міністерство освіти і науки України затвердило «Положення про організацію студентського самоврядування у вищих навчальних закладах», головним завданням діяльності якого вважається удосконалення навчально-виховного процесу, спрямоване на сумлінне

навчання та виховання духовності і культури студентів. Положення передбачає зростання ролі студентського колективу в процесі управління навчальним закладом [6].

На думку І. Зайченка, в організації виховної роботи все ще спостерігається тенденція педагогічного формалізму, створюючи умови всепродуманості та всепідготовленості, які жорстко регламентують діяльність молоді, не дають виходу їхньої творчої енергії, не спонукають до активності та ініціативи [3]. Різні самодіяльні та самоврядувальні об'єднання виступають способом протидії подібного роду обмеженням, надаючи можливість задовольняти духовні потреби, сприяючи у вирішенні проблеми міжособистісного спілкування, допомагаючи формувати самосвідомість та морально-естетичний образ свого «Я», стаючи органічною частиною цілісного педагогічного процесу. Потрібно враховувати існування неофіційних самодіяльних об'єднань студентів, діяльність яких не регламентована і не обліковується (любителів музики, нових модних танців, колекціонерів, болільників футболу, шанувальників акторської майстерності). У рамках цілісності виховного процесу доцільним було б, на нашу думку, проводити роботу над встановленням тісних контактів з соціально значимими подібними неофіційними організаціями.

Отже, протидією означеним негативним явищам формалізму і заорганізованості виступає творчість в її яскравих і різноманітних формах. Таким чином, розкриття творчого потенціалу особистості виступає не лише метою, а й засобом побудови демократичних взаємин між викладачами і студентами, а також протидією згаданим вище негативним явищам.

За результатами нашого дослідження, найоптимальніші умови формування творчого потенціалу студентів можуть бути створені в процесі позааудиторної виховної роботи, яка завдяки своїм специфічним принципам дозволяє максимально активізувати їхню ініціативність, самодіяльність і творчість. Серед різних напрямів виховної роботи саме етико-естетичний напрям найповніше вимагає творчих резервів людини, тому має зайняти провідне місце в системі формування творчого потенціалу студента. Окрім того, творчому пошуку сприяє самостійна робота студентів, яка, у свою чергу, нерозривно пов'язана із самовихованням. Активізація студентських колективів і молодіжних організацій виступає тією формою самостійної роботи, яка дозволяє продуктивно використати вільний від навчання час студентів відповідно до їхніх здібностей, уподобань і талантів. Проте, на нашу думку, найбільший виховний ефект досягається в таких ситуаціях, коли викладач разом зі студентами вирішують задачу, яка є новою для всіх сторін (евристична співтворча робота).

Таким чином, динамічні зміни, що відбуваються в суспільстві, потребують постійного вдосконалення системи виховної роботи і наближення її форм і методів до потреб сьогодення. Так, в епоху розвитку творчої особистості, ми мусимо вести пошук нових педагогічних технологій, які сприяли б створенню середовища, що розвиває, навчає і виховує, в чому і вбачаємо перспективи подальших розвідок у даному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонець М. Розуміння педагогічної майстерності студентами вищої аграрної школи / М. Антонець // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1 (46). – С. 51–64.
2. Вєтохов О. Психолого-педагогічна характеристика основних сучасних методичних підходів до навчання іноземних мов / О. Вєтохов // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 2. – С. 89–97.
3. Зайченко І. Самодіяльні групи і «неформальні» об'єднання [Електронний ресурс]. Педагогіка (Онлайн бібліотека підручників) – режим доступу : ...pidruchniki.com.ua/.../samodiyalni_grupi_nefor... – Назва з титул. екрану.
4. Каленська С. Чи є престижною у наш час професія агронома? [Електронний ресурс] / С. Каленська, С. Мельник // Пропозиція. – Режим доступу : www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_02.htmlwww.propozitsiya.com/?page=149&itemid...
5. Курлянд З. Педагогіка вищої школи / З. Курлянд. – Київ : Знання, 2005. – 399 с.
6. Положення про позашкільний навчальний заклад – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d60.htm – назва з титул. екрану.
7. Психологічні особливості виховної роботи у вищій школі / Директор Науково-методичного центру вищої освіти МОН України К. Левківський. Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : ua.textreferat.com/referat-10983-6.html – назва з титул. екрану.
8. Свистун В. Управлінська компетентність фахівців-аграрників : сучасні тенденції та основні напрямки формування / В. Свистун // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2005. – № 2. – С. 103–110.
9. Седашова О. Формування творчої особистості студентів аграрних ВНЗ, які навчаються за економічним фахом [Електронний ресурс] / О. Седашова. – Режим доступу до сайту : lgiki.com.ua/.../formuvannya-tvorchoyi-osobist... – Назва з титул. екрану.
10. Синельников В. Самовиховання як діяльність і його психологічні особливості / В. Синельников // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3 (48). – С. 34–41.
11. Туркот Т. Технологія самостійної роботи студентів, що зберігає їхнє здоров'я (з досвіду роботи) / Т. Туркот, І. Осадчук // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3. – С. 65–73.
12. Чобітько М. Особистісно-орієнтоване професійне навчання : зміст і структура / М. Чобітько // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3 (48). – С. 48–56.

Якубова Л. Педагогічні умови формування творчих здібностей учнів підліткового віку в процесі позакласної роботи / Л. Якубова // Наукові записки. (Серія : Педагогіка і психологія). – 2008. – № 25. – С. 122–129.